

SFÂNTUL SAVA ÎN CONTEXTUL REPERELOR PALEO-CREȘTINE DIN ZONA BUZĂULUI

I.

Configurația geografică și cea spirituală a zonei Buzăului a înlesnit de timpuriu apariția și găzduirea unor fenomene creștine cu totul deosebite. Ea concurează sau, în orice caz, se înscrie cu deplină îndreptățire printre cele câteva zone deosebite de propice și atractive pentru retragerile spirituale în vederea căutării desăvârșirii, în grup sau în îndrăzneli anahoretice.

În spațiul est-carpatic asemenea refugii „la liniște” au fost în părțile Neamțului, la Secu, Sihăstria, Sihla, Agapia și Văratec, iar mai sus, în Bucovina, tot lângă sau în munți, Voroneț, Humorul, Sucevița, Rarăul și Putna, iar ceva mai între coline blânde Dragomirna și, mai jos, Probota și Râșca.

În spațiul sud-carpatic s-au întemeiat Ghighiul, Zamfira, Suzana, Cheia și, mai spre vest, Curtea de Argeș, Turnu, Stănișoara, Govora, Polovragi, Hurezi, Motru și Tismana.

În Transilvania sute de schituri au adăpostit mai degrabă anahoreți, decât cenobiți, printre ele Mănăstirea lui Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus având probabil o obște mai mare, cu viață de obște.

Despre toate așezările monahale, cunoscute, se știe că s-au zidit pe locuri de așezări monahale mai vechi. Acest lucru și se spune în aproape toate mănăstirile. Și nu mi se pare deloc improbabil. Mănăstirile lui Ștefan cel Mare s-au clădit pe o tradiție deja existentă din timpuri imemorabile. Profesorul I. G. Coman, buzoian, presupune, de pildă, că mănăstirea Berca din părțile Buzăului ar putea veni din așezarea de istorie, din secolul IV.¹

Tot în părțile Buzăului a venit ca misionar Audius, exilat de împăratul Constantiu II, și a întemeiat aici mănăstiri.² Despre aceasta scrie Sf. Epifanie de Salamina³ care se declară impresionat de viața lor monahală. Regiunea e plină de urme străvechi în munții Buzăului și în munții Vrancei, un „mic Athos al Țării Românești” cum se exprimă un cercetător.⁴

Datele despre locuri și oameni cu nume cunoscute (ex. Peștera lui Iosif, Vârful lui Martirie etc.), peșteri și sihăstrie, au fost în ultima vreme identificate și au intrat definitiv în patrimoniul istoriei spiritualității românești. În privința aceasta studiile prof. Emilian Popescu,⁵ Pavel Chihaiă⁶ și mulți alții,⁷ printre aceștia și Ioan G. Coman,⁸ au descoperit secolul al III-lea și începutul celui de al IV-lea, descoperind în părțile Buzăului o spiritualitate creștină foarte veche. Istoricii au stabilit că numele de **Caucaland**, în care s-a localizat un creștinism timpuriu, s-a dat munților Buzăului.⁹

Situații asemănătoare sunt cunoscute din aceeași epocă în toată Scithia Minor, unde în sec. III era un episcop Evaghelius și sunt cunoscute și nume de preoți (ex. Bonosus) și chiar personaje cu nume mari în istoria creștină și nu numai a românilor, precum Sfântul Ioan Casian și Sf. Gherman, Dionisie Exiguul, toți trei din Dobrogea. Pe Sf. Gherman din Dacia Pontică Sfântul nostru Sinod l-a canonizat la propunerea noastră.

Toate acestea ne spun că în Gothia (Romana), deci în părțile Buzăului de astăzi și în împrejurimi în secolul al IV-lea, creștinismul pătrunsese adânc. Statutul Gothiei de **foederati**, acordat de împăratul de la Bizanț, ar fi trebuit să extindă și aici urmările Edictului de la Milan (313), ceea ce de altfel împăratul le ceruse goților: să acorde libertate creștinilor.

Istoricul Socrate¹⁰ spune că goții barbari au năvălit pe teritoriul roman, „dar grija împăratului pentru Biserica n-a încetat”. Prof. Emilian Popescu arată că încă din secolul al III-lea, printre autohtoni, existau creștini care vor avea chiar un episcop, Teofil, acela care a participat la primul Sinod ecumenic (325). Tot Socrate spune că acest Teofil ar fi fost predecesorul și învățătorul lui **Ulfila**, lector (citeț) ajuns mai apoi episcop (înainte de 336), hirotonit de Eusebiu de Nicomidia la Constantinopol, cunoscut îndeosebi ca tra-

ducător al Bibliei în limba goților, suferind și persecuții care i-au adus numele de **Mărturisitorul**.¹¹

Despre Ulfila (Wulfila, Urtilas) găsim știri la Cassiodor și Iordanes, la Sozomen, Socrate și Teodoret. Și el ar fi fost descendent al unei familii din Capadocia, deportată în Gothia și asimilată. Tot în această vreme au suferit martiriul Ina, Rhema și Pina.¹²

După Ulfila în Gothia a propovăduit Audius, de care am amintit mai înainte, de pe vremea căruia ar fi rămas în zonă și primele mănăstiri. Pentru ceea ce urmărim noi aici, este irelevant faptul că și Ulfila și Audius erau arieni sau semiarieni. Important e că erau creștini, că desfășurau o activitate organizată și că aveau chiar opinii subtile care îi diferențiau de alții, ceea ce e desigur normal într-o vreme în care în Orientul Mijlociu scriau capadocienii. „Barbaria” din Gothia Romana nu erau exact ceea ce credem noi a fi însemnat cuvântul pe vremea aceea, precum nici **paganus** nu însemna ateu ci, mai întâi sătean, om de la țară, iar mai apoi închinător la zei, dar ca la entități spirituale, transcendente.

Această succintă trecere în revistă a vieții de la nord de Dunăre, spre și în zona Buzăului, n-a urmărit altceva decât să prezinte contextul în care a apărut și a fost martirizat în părțile Buzăului Sfântul Sava, zis Gotul.

O primă observație: zona nu era cu totul păgână. Creștinismul nu era subteran. El făcea chiar obiect de reglementare în tratatele dintre Bizanț și Gothia constituită la nordul Imperiului.

A doua observație: Creștinii mai erau totuși persecutați. Să nu uităm că goții erau de curând sosiți din regiuni rășăritene și nordice care abia ieșeau din barbarie. Nu veneau din universități, colegii și laboratoare. Îi persecutau pe cei care nu erau de o religie cu ei, nu pentru că ei înșiși nu ar fi avut nici o religie. Astfel de persecuții se vor mai petrece și în Evul Mediu. Ce va fi Inchiziția? Și chiar protestantismul pretins liberal, va debuta cu o condamnare la moarte. Calvin îl va arde pe Miguel Servet. Să tragem de aici concluzia că mai erau încă barbari și inchișitorii și Calvin?

În istorie, astfel de zvârcoliri în ceas de moarte nu sunt surprinzătoare. Așa a fost și persecuția lui Atanarich, după anul 348. În primul rând ea demonstrează că existau atâtea creștini, cât să îngrijoreze pe conducătorul got rămas credincios tradițiilor neamului său turanic. Sunt cunoscute în epocă și nume de preoți: Sansala și Guthicas. Prof. Emilian

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei,
Crișanei și Maramureșului

1 Ioan Gh. Coman, **Elementele de continuitate spirituală geto-daco-romană și creștină în regiunea râului Musaios — Buzău după mărturiile patristice și arheologice**, în vol. „Spiritualitate și istorie la Intorsura Carpaților”, sub îngrijirea Dr. Antonie Plămădeală, vol. I, Buzău, 1983, p. 242.

2 Pr. prof. I. Rămureanu, **Miscarea udiienilor în Dacia Pontică și Nord-Dunăreană** (sec. IV—V) în rev. B.O.R. XCVI, nr. 9—10, 1978, p. 1053—1070, cf. „Spiritualitate și istorie...”, p. 243.

3 Panarion sau **Impotriva tuturor erezilor** P.G. 41, 372 B.

4 Al. Mironov, **Străveche, Tara Buzăului**, cf. I.G. Coman, loc. cit., p. 244.

5 Inscriptiile din sec. IV—XIII, descoperite în România, București, 1976.

6 Date noi despre bisericuțele rupestre din Munții Buzăului, în „Glasul Bisericii”, nr. 5—6, 1974.

7 I. Dragomir și Silviu Sanie, Radu Vulpe, V. Damboceanu, Al. Mironov, etc.

8 V. studiul citat mai sus, dar mai are și altele.

9 Izvoare la I. Gh. Coman, loc. cit., p. 245.

10 **Historia ecclesiastica**, I, 18.

11 M. Păcurariu, **Creștinismul daco-roman la nordul Dunării în sec. IV**, în „Mitropolia Ardealului”, XVII, 3—4, 1972, p. 193.

12 Cf. Emilian Popescu, **Creștinismul în eparhia Buzăului, până în secolul al VII-lea**, în vol. „Spiritualitate și istorie la Intorsura Carpaților”, cit., supra, p. 259 și urm.

Sf. Cuvioasă PARASCHIVA — 14 octombrie —

Între sfinții și bineplăcuții lui Dumnezeu care au odrăslit din neamul nostru românesc sau își au sfintele lor moaște în țara noastră, străluceste ca un soare luminos cu raze de aur, numele și prăznuirea Sf. Cuv. Maicii noastre Paraschiva, cinstită după cuviința de întreaga ortodoxie în fiecare an la 14 octombrie.

Grecii o numesc „Paraschevi”, neamurile slave o numesc „Sfânta Petka” iar românii îi spun Sf. Paraschiva sau Sfânta Vinere, fiind cunoscută în popor și ca Vinerea Mare.

Numeroase biserici de pe cuprinsul țării noastre îi poartă numele având-o de patroană, numai în Transilvania sunt aproape 82 de biserici închinată ei, multe creștine îi poartă cu evlavie numele iar Biserica o cinstește ca

pe „un turn al credinței” și ca „pe Sfânta folositoare celor ce sunt întru nevoi”.

Istoriografia bisericească ne relatează că Sf. Paraschiva era din spița noastră, născându-se în localitatea Epivat așezată pe malul Mării Negre (astăzi Capul Calliacra), într-o familie de vlahi înstăriți.

Avea un frate cu numele Eutimie care mai târziu a devenit episcop de Madita în Asia Mică.

Cuvioasa Paraschiva de mică a urmat lui Hristos, îndeletnicindu-se cu rugăciunea, postul și privegherea, făcând în același timp numeroase acte de milostenie față de cei săraci și nevoiași din jurul său.

Mănată de dorul de desăvârșire a plecat la Constantinopol închinându-se la sfintele locuri din Capitala Imperiului Bizantin, apoi s-a îndreptat spre locurile sfinte stabilindu-se într-o mănăstire de fecioare de pe malul râului Iordan. După o petrecere în sfinte nevoițe, s-a hotărât să revină în locurile sale natale și întorcându-se a viețuit până la moartea ei, destul de timpurie, într-o mănăstire pe care o întemeiasă în satul său Epivat.

După trecerea ei la cele cerești, creștinii i-au îngropat Sfântul său trup iar după câteva sute de ani au fost descoperite în chip minunat și așezate în loc de cinste, în biserica ridicată chiar în casa unde s-a născut sfânta. Sfintele ei moaște au făcut nenumărate minuni și au fost alinare multor suflete bătute de boli, necazuri și năluciri diavolești.

Împăratul Ioniță Asan, al românilor și bulgarilor a luat Sf. moaște ale Cuv. Paraschiva și le-a pus cu mare pompă în biserica mitropoliei din Târnovo. Sf. Eftimie episcopul Târnovo a fost cel care a rostit panegiricul în cinstea sfintei, panegiric ce se păstrează până astăzi, în care a lăudat curăția și sfințenia vieții ei, virtuțile și mărima sufletului ei.

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Dumitru Visarion Bălțat

DUBITO ERGO SUM

Cioran spune că o civilizație începe în mit și se sfârșește în îndoială. Dintr-un anumit punct de vedere, nici mitul, nici îndoiala nu reprezintă un criteriu sigur în evaluarea, analiza, înțelegerea unui lucru. Aceste două fenomene pot fi opuse unul celuilalt, dar ele sunt mai ales complementare. Mitul, legenda, nu exclude adevărul numai că în ele nu știi exact cât adevăr este și unde este.

Îndoiala de asemenea nu exclude adevărul necesarmente, deși uneori pare să o facă. Pe de altă parte, mitul poate genera cu ușurință îndoiala în timp ce și aceasta din urmă poate deveni mit.

Ele pot însă fi și în relație de opoziție deoarece îndoiala se poate întoarce și împotriva mitului.

Dar dacă mitul ridică unele semne de întrebare când e vorba de a fi considerat un criteriu valid de evaluare, analiză și înțelegere, îndoiala ridică și mai multe. Pentru a realiza aceasta și mai bine e de ajuns a ne imagina ce fel de societate ar fi aceea în care mitul ar fi luat drept normă de gândire și de viață comunitară, și o societate în care îndoiala ar deveni norma fundamentală de gândire și viață.

Concluzia n-ar fi greu de tras: mitul ca temelie de gândire și viață ar putea da naștere unei societăți ai cărei membri se raportează la mit prin credință și acceptare (prin credință) a unui anumit set de valori pe care acesta le propune, în timp ce îndoiala ca unică normă în viață nu poate menține o comunitate împreună, nu este creatoare de relație. Așadar, însăși deviza **Dubito ergo sum** trebuie pusă sub semnul îndoiei.

De fapt lucrul acesta este subînțeles și din însuși textul lui Cioran. Când spune că „o civilizație se naște în mit și se termină în îndoială, înțelegem că mitul începe ceva, are un caracter creativ, deci, pozitiv, în timp ce îndoiala pune capăt societății, are un caracter distructiv, deci negativ; catastrofa, pericolul, riscul nu stă în mit, ci în îndoială. În acest sens a pune îndoiala sub semnul îndoiei e o necesitate.

Dictonul care zice că îndoiala e zeita filosofiei este relativ nou ca filosofie în istoria civilizației umane. Și chiar dacă îndoiala ca atitudine umană a existat dintotdeauna, la rang de filosofie ea a fost ridicată numai de la Descartes încoace, de la începutul așa-numitei ere a rațiunii. Pentru că s-a spus **Cogito ergo sum**, s-a spus apoi **Dubito ergo sum**, axiomă de care e legat dictonul despre îndoială ca zeită a filosofiei.

Dar dacă axioma carteziană **Cogito ergo sum** care stabilește criteriul fundamental pentru o definiție și o înțelegere a ființei umane, precum și parafrazele sale de mai târziu **Credo ergo sum** (Kierkegaard) sau **Amo ergo sum** (Dostoevski) pot constitui o fundație validă pentru construirea unei societăți prin aplicarea lor totală în gândire și în viață, nu același lucru se poate spune și despre **Dubito**.

Din acest punct de vedere, deși **Dubito** apare datorită lui **Cogito** și s-ar părea că acestea două sunt complementare, ele sunt de fapt antagoniste.

Cum am menționat mai sus, mitul cere credință și acceptare a valorilor ce el le propune, prin credință. **Cogito** însă nu exclude credința care la nivel de relații interumane se numește încredere. În felul acesta stând lucrurile, raportul între mit și îndoială devine unul între credință și îndoială.

Credința poate fi definită în multe feluri. O interesantă definiție însă o dă Sf. Pavel: Ea este încredințarea lucrurilor nădăduite și dovedirea celor nevăzute (Evrei 11, 1). Cu alte cuvinte, credința este un sens înnăscut, o convingere interioară, o intuiție fermă despre

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Theodor Damian

Poemul viei

Îți împrăștie vântul de toamnă
Frunzele roșii,
Ploaia te despoaie de podoaba
de nuntă
Ca pe un mucenic dezbrăcat de
haine,
Pregătindu-te de martiriul
frigului.

Goală, osoasă, scheletică vie
Rămâi smerită, gata să te lupți
cu gerul.

Înainte de martiriu
Dai toamnei rodul tău,
Boabe de chihlimbar,
În care se străvăd pe rând:
Pelicanul, Michel și Păstorul,
Ihtis și Porumbelul,
Grâul și Strugurele Vieții.

Trepțe de aur în Vinul ce aștește
Via de-aici cu Făcătorul Viei,
Rânte Mielului sângerând peste
Cosmos.

Pr. D. Ploscaru

O convorbire cu PETRACHE LUPU

În ziua de 14 decembrie 1994 a trecut la cele veșnice Petre Gheorghe Preda Lupu, zis Petrace Lupu, cu prohodirea a 12 preoți, în frunte cu Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, la vârsta patriarhală de 87 ani, în satul Maglavit din jud. Dolj.

Ciobanul Petrace Lupu, care până în iulie 1935 fusese surd și aproape mut, s-a învrednicit din partea lui Dumnezeu să fie înșănătoșit și ales vas al Lui ca să-I poarte un mesaj adresat oamenilor, ca oarecând profeții din Vechiul Testament, de a se întoarce către Dumnezeu, de a nu mai face fapte rele, de a se iubi, de a se pocăi, de a se ajuta unii pe alții, de a nu mai lucra sărbătorile și de a merge la biserică. Cuvântul lui inspirat a trezit atunci multe suflete, fiind un fenomen religios unic pe trecut pe pământul românesc. Chemarea sa profetică a fost întărită de Dumnezeu prin numeroase minuni ce s-au petrecut la locul teofaniei, la „buturugi”, în luna Maglavitului, unde el păsthea oile sătenilor, minuni care au fost relatate în numeroase publicații din vremea respectivă. Personal am cunoscut cazul unui fost căpitan invalid, orb din primul război mondial, din Pitești, care și-a recăpătat vederea la Maglavit.

S-au purtat atunci discuții, în special în presă, și s-au afirmat păreri diferite în legătură cu fenomenul de la Maglavit. Și-au spus cuvântul teologi ai vremii, ca Pr. Prof. Ion Mihailescu, ajuns Mi-

topolitul Irineu al Moldovei, Pr. Prof. D. Stănișoara, Nichifor Crainic, ca și oameni de știință, cum a fost prof. dr. Gh. Marinescu și care a publicat atunci lucrarea **Lourd și Maglavit**, care au căutat să explice cazul de la Maglavit ca un fenomen al revelației divine. În cuvântul său, Petrace Lupu prevestea venirea unor zile grele, dacă oamenii nu se vor îndrepta moral. Într-o toamnă, va cădea pe pământ o stea care va arde cu foc la răsărit și la apus și la mijloc vor fi cărbuni și jar, și vor veni dureri grele, care nu vor fi înlăturate decât lumea nu se va trezi moral.

În general, oamenii au căutat să-și ducă viața lor tot în mod obișnuit ca până atunci, considerând cazul de la Maglavit ca o curiozitate bună pentru cei creduli de minuni.

Din august 1944 avea să cadă peste țara noastră steaua comunistă, care a adus focul războiului în răsărit, în Basarabia, și în Apus, în Ardeal, iar peste tot focul cărbunilor aprinși ai stăpânirii comuniste timp de 45 de ani.

În istoria poporului român, perioada comunistă a fost un eveniment cu grele urmări, și el ne-a fost prevestit de Dumnezeu că ar fi putut fi înlăturat dacă ar fi fost urmat de o trezire morală generală ca a ninivitenilor din Biblie.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. I. Ionescu

Sfântul Sava în contextul reperelor paleo — creștine din zona Buzăului

(Urmare din pag. 1)

Popescu avansează și ideea unor Choreepiscopi. E cunoscut unul cu numele Goddas. Nu mi se pare deloc exclus. Dacă erau preoți, aceștia erau hirotoniți de episcopi, poate din alte părți, dar de ce nu și locali?

Cam în aceeași vreme, sec. IV, au fost martirizați și Zoticos, Atalos, Kamasis și Filippus, poate chiar în timpul regelui got Atanarich (378—380) și poate tot în părțile Buzăului, de unde au fost duși apoi la Niculițel, în Dobrogea. De altfel tot în Dobrogea au fost duse și moaștele Sf. Sava. Lui Athanarich i s-a zis: „irreligiosus et sacrilegus iudex Gothorum”¹³.

În acest context istoric și geografic se situează martiriul Sfântului Sava. Se păstrează **Actul martiric**, evident cu mai multe date religioase decât istorice propriu-zise, cum erau alcătuite majoritatea **Actelor martirice**, dar din când în când se fac referiri și la unele date istorice.¹⁴ Sfântul Sava locuia într-un sat cu populație etnică locală daco-romană. Era ortodox. Așa reiese din **Actul martiric**.¹⁵

Știrile despre Sfântul Sava sunt puține. Ele se află în **Scrisoarea Bisericii din Gothia către Biserica din Capadocia**,¹⁶ scrisoare care este de fapt **Actul său martiric**,¹⁷ și în două **Scrisori** ale Sfântului Vasile cel Mare, nr. 164 și 165.¹⁸

Sf. Sava a fost înecat în apa Buzăului în anul 372 la 12 aprilie în a cincea zi de Paști, având atunci 38 de ani. Prof. Mircea Păcurariu crede că Sf. Sava putea fi rudă cu Iunius Soranus, acesta fiind tot capadocian. Preotul Sansala a fost martor la martirizarea Sf. Sava. Cele două scrisori ale Sf. Vasile sunt scrisori de mulțumire, adresate episcopului Ascholui al Tesalonicului, dar Mircea Păcurariu crede că de fapt ele au fost adresate lui Vetranion, după cum reiese din cuprins.¹⁹

Prof. I. Gh. Coman emite ipoteza că Sf. Sava nu era got, ci unul din urmașii prizonierilor aduși de goți cu un secol în urmă din Capadocia, „Gotul” fiind un simplu calificativ geografic al locului propovăduirii și al martiriului. Așadar putea fi un **daco-roman de origine capadociană**, ori un **capadocian** trimis de mai mult timp în Dacia nord-dunăreană prin **Episcopia de Tomis sau arhiepiscopia de Tesalonic**, unde se afla în mod sigur un centru de antrenament misionar, precum reiese din **Scrisoarea 164 a Sf. Vasile cel Mare**.²⁰

Și Mircea Păcurariu optează pentru versiunea originii capadociene a Sf. Sava.²¹ Tot pentru această versiune optează și Gabriel Cocora.²² Despre Sava Gotul a scris și Dr. Nestor Vornicescu.²³

Că presupunerea e plauzibilă, reiese și din aceea că în aceeași vreme a propovăduit, în aceleași locuri, și un alt misionar capadocian, Eutihie, care a suferit ca și Sf. Sava moarte martirică. Guvernatorul Iunius Soranus de la Tomis a trimis oameni în Gothia ca să aducă moaștele sfântului Sava, probabil la el la Tomis și, de acolo, le-a trimis în Capadocia.

În legătură cu această cerere a Sfântului Vasile de a i se trimite moaștele, putem face două presupuneri. Una ar fi aceea că Sf. Sava era capadocian și era cunoscut ca atare. A fost readus acasă. Mai puțin plauzibilă ar fi a doua: că lumea creștină era în căutare de moaște de martiri, deoarece acestea s-ar fi împușinat datorită climatului nou de liber-

DUBITO ERGO SUM

(Urmare din pag. 1)

împlinirea unor lucruri sperate, încă nerealizate, deci nevăzute, neconcretizate, dar care se materializează, se împlinesc. Credința ar putea fi înțeleasă aici ca un fel de speranță, dar în timp ce speranța este mai mult o simplă așteptare a împlinirii unei dorințe (care se poate realiza sau nu), credința depășește speranța, ea fiind înținuția, convingerea fermă, înaintea oricărei probe, despre o anumită împlinire sau despre o anumită realitate. De asemenea speranța poate fi înțeleasă ca având de-a face cu o anumită împlinire, în timp ce credința este fundamentul însuși al speranței. Dacă nu crezi în ceva ce se poate materializa, nici nu speră într-o împlinire.

Când Sf. Pavel spune despre credință că este adevărarea celor nădăjduite și dovedea celor nevăzute, el se referă nu la adevărarea ca dovadă exterioară, ci în primul rând și în mod special la una interioară care ține de subiect, de persoană, se referă la acest sens interior, ferm despre existența unui anumit lucru, în baza cărui sau cărei convingeri omul își întemeiază gândirea și viața, un mod de a fi.

Deci dacă credința este un fel de certitudine interioară despre un anumit lucru (dacă lucrul este demonstrabil exterior, concret, imediat, nu mai este obiect al credinței), înținuția este incertitudine despre un anumit lucru. O permanentizare a credinței nu poate duce la desintegrare, și avem multe exemple de acestea în istoria societăților și civilizațiilor umane în istorie, în timp ce o permanentizare a stării de incertitudine duce la boala psihologică, la degradare, la distrugere, și aceasta se întrevade și în asumția lui Cioran din fraza citată. Un alt mod de a pune problema ar consta în a face un inventar prospectiv amănunțit cu privire la ce am avea de câștigat dacă am merge pe linia credinței, și ce am avea de pierdut, comparat calitativ și cantitativ cu ce am avea de câștigat dacă am merge pe linia îndoiei, și ce am avea de pierdut.

În acest aspect al problemei se vede și lipsa de fundament a zicalii „crede și nu cerceta”, pe nedrept adesea generalizată și pusă pe seama ideologiei Bisericii, când ea a fost de fapt produsul unei controverse, deci gândită circumstanțial, cauzată de lupta dintre științele vremii și Biserica în Evul Mediu, deci cu valoare circumstanțială. O dată ce circumstanțele care au creat-o dispar, ea nu mai este valabilă. De multe ori la o situație exagerată se răspunde exagerat, și aceasta este parte naturală din dinamica luptei, de idei în cazul nostru, dar asta nu înseamnă că exagerarea circumstanțială trebuie să devină normă. V. Frankl spune că o reacție anormală la o situație anormală este comportament normal. Deci în circumstanțele care o creează, zicala, atitudinea este normală, dar nu și dincolo de ele, de aceea orice aplicare, invocare a ei în alte situații este un abuz.

O altă eroare în interpretarea raportului dintre rațiune și credință este legată de controversa medievală celebră **credo ut intelligam sau intelligo ut credam** („cred că să înțeleg” sau „înțeleg ca să cred”). De multe ori această relație a fost interpretată ca una de opoziție, de excludere reciprocă, ca și cum credința și înțelegerea, rațiunea ar fi incompatibile una cu alta, în timp ce problema adevărată era legată de prioritate: cine o precede pe cealaltă, compatibilitatea și complementaritatea dintre ele fiind din capul locului asumată.

Așadar îndoiala, cu greu se poate demonstra că poate fundamenta un real și autentic mod de a fi. Tot Cioran spune că paradoxul îndoiei este că cel ce se îndoiește de toate ajunge să se îndoiască de propria sa îndoială. Și bineînțeles, acesta este sfârșitul.

Dacă gândim serios la multiplele implicații sociale și psihologice ale îndoiei atunci într-adevăr problema merită adâncă și matură reflecție. Cu alte cuvinte, A te îndoii ori a nu te îndoii: aceasta este întrebarea!

tate constantiniană. Am văzut însă că, numai în spațiul Buzăului au fost și alți martiri și, desigur, nu au fost singurii. Că moaștele erau căutate, e în afară de orice îndoială, dar alegerea lor avea și motivații locale, legate de origine.

Iată de ce, când am ajuns episcop al Buzăului (1980), cu asemenea argumente istorice, am introdus încetul cu încetul în locul sintagmei „Sava Gotul”, cea mai sigură de „Sava de la Buzău”.

Am schimbat numele înscris în lemn pe ușa de la intrarea în palatul episcopal, înlocuindu-l cu „Sava de la Buzău”, cu ajutorul unui elev priceput în lucrări în lemn, de la Seminarul de la Buzău. Încep să cred din ce în ce mai mult că am făcut bine, și nu numai dintr-un oarecare „patriotism local”, ci și cu o anumită intuiție că restabileam un adevăr. De altfel hagiografiile urmează ambele apelative: Casian Romanul (ar trebui să-i zicem Românul), dar și Paisie de la Neamtu (nu de la Poltava, nici „ucraineanul”), Nicodim de la Tismana (nu din Serbia), Sf. Parascheva de la Iași, nu din sudul Dunării, Vasile de la Poiana Mărului (nu din Rusia).

Acum Sfântul Sava a intrat și în calendar ca Sava de la Buzău. La vremea respectivă am făcut o cerere la Sfântul Sinod în acest sens și a fost aprobată.

Și Părintele Stăniloae care, înainte de a fi dogmatist avea formație de istoric, a apreciat că „O istorie a spiritualității din ținutul Buzăului ar putea să pornească, întemeindu-se pe o știre sigură, de la corespondența Sf. Vasile cel Mare cu episcopul Betranios al Tomisului, în care vestitul arhiepiscop al Cezareei Capadociei cerea lui Betranios să-i trimită osemintele martirului Sava și ale însoțitorilor lui, veniți ca misionari din ținuturile păstorite de el (id est: Capadocia, n.n.) și înecați de goți în râul Buzăului”.²⁴

Ceea ce e important de reținut din toate relatările despre martiriul Sf. Sava, e și faptul că în nordul Dunării exista în

Biserica Ortodoxă prăznuiește în fiecare an la 2 octombrie pomenirea Sf. Mucenic Ciprian și a Sf. Iustina, care împreună au pățit și împreună au primit cununa cea nevesteșită a muceniceiei.

Actele martirice ne arată că Sf. Ciprian a trăit în secolul III al erei creștine în localitatea Antiohia Siriei fiind fiul unor părinți bogați, care de tânăr l-au dat la învățătură și la cunoașterea tainelor religiilor păgâne. A călătorit mult în Grecia, Asia Mică, în Chaldea și în Egipt, pretinzându-și căutând să pătrundă în misterele vechilor religii idolatre.

A devenit un om înțelept și priceput și a început să se ocupe cu

Sfântul Mucenic CIPRIAN

(2 octombrie)

magia, fiind recunoscut de către toți ca un magician desăvârșit. Cu ajuorul duhurilor celor necurate — ne spun Actele martirice — a reușit să facă orice magie, încât mulți îl socoteau a fi un supram.

Dar într-o zi viața tânărului vrăjitor s-a schimbat din temelie.

Un tânăr bogat și foarte frumos cu numele Aglaia a venit la magul Ciprian și l-a rugat ca prin vrăjile sale să o facă pe o tânără cu numele Iustina să se îndrăgostească de el.

Iustina însă era creștină și își

secolul IV o viață creștină aproape înfloritoare. Existau preoți și cântăreți. Probabil și episcopi. Despre Sf. Sava se știe că era cântăreț de psalmi la o biserică de sat, și că sărbătoarea Învierii se serba acolo și în alte părți cu fast. El ar trebui să fie patronul ceresc al cântăreților de strană, o profesiune și o misiune care nu numai că înfrumusețează slujbele, ci face și dogmele și învățăturile mai accesibile inimii prin cântare. Amintindu-ne de Sf. Sava de la Buzău, omagiem cu acest prilej și o profesiune și o slujire „mică” în Biserica, dar mare prin poarta de frumos și emoție pe care o deschide spre încăperile cerului.

Tata a fost cântăreț de biserică!

13 Cf. Dr. Petre Diaconu, **Din nou despre martiri de la Niculițel**, în „Spiritualitate și istorie la Întorsura Carpaților”, Buzău, 1983, vol. I, p. 278—283.

14 Actul martiric al Sf. Sava la H. Deléhay, S. J. **Saints de Thrace et de Mesie în Analecta Bolandiana**, t. XXX, 1912, p. 216. și urm.

15 Cf. prof. Emilian Popescu, **op. cit.**, p. 273.

16 Tot la H. Deléhay, **idem**, t. XXXI, 1912, p. 216—221.

17 Actul martiric a fost publicat integral în traducere românească de prof. Ștefan Alexe; **1600 de ani de la moartea Sfântului Sava Gotul**, în rev. B.O.R. XC, 5—6, 1972. Tot aici rezumă pe larg și cele două scrisori ale Sf. Vasile cel Mare.

O povestire a **Actului martiric** mai pe larg, la Mircea Păcurariu, **Creștinismul daco-roman în nordul Dunării în secolul IV**, în „Mitropolia Ardealului” XVII, 3—4, 1972, p. 197—199 și o bibliografie bogată. M. Păcurariu emite și ipoteza că Vetranion episcopul Tomisului ar putea fi autorul **Actului martiric**, p. 198. Tot pe larg la istoricul buzoian Gabriel Cocora, în: **Comemorarea împlinirii a 1600 de ani de la moartea martirică a Sfântului Sava Gotul** în rev. B.O.R., XC, 3—4, 1972, p. 288 și urm.

18 În Vol. **Sainte Basile, Lettres**, t. II, Paris, 1931, p. 97—101.

19 **Op. cit.**, p. 198.

20 I. G. Coman, **op. cit.**, p. 248.

21 **Op. cit.**, p. 199.

22 **Op. cit.**, p. 286.

23 **Primele scrieri patristice în literatura noastră sec. IV—XVI**, Craiova, 1984, p. 38 și urm. Multe generalități și la Herwig Wolfram, **History of the Goth 1987**, Los Angeles - London, p. 77, 82, 102—109.

24 Dumitru Stăniloae, **Momente din vechea spiritualitate a ținutului buzoian**, în vol. „Spiritualitate și istorie la Întorsura Carpaților”, Buzău, 1983, vol. I, p. 341.

unei convorbiri cu tânăra Iustina care i-a descoperit adevărata credință și puterea mare a Sf. Cruci asupra diavolului și a slujitorilor lui, Ciprian a simțit în sufletul său părerea de rău pentru viața înșelătoare pe care a dus-o mai înainte, și s-a hotărât să devină și el creștin.

Și-a ars în mod public toate cărțile sale de magie, cu care-i înșelase pe mulți, s-a pocăit cu adevărat, și-a schimbat în întregime viața sa și în cele din urmă a primit și Sf. Botez.

După ani de zile petrecuți în rugăciune și milostenii a fost hirotonit diacon de episcopul Antim, apoi preot și zece ani mai târziu a fost ales episcop al unei cetăți din părțile Antiohiei.

Atunci Sf. Iustina, devenită monahie, a fost rănduită de către episcopul Ciprian egumenă a unei mănăstiri de maici. Întreaga sa viață Sf. Ciprian a dedicat-o luptei împotriva vrăjitoriei, a superstițiilor și a credințelor deșarte.

În anii crudei persecuții împotriva creștinilor, fiind prins Sf. Ciprian, împreună cu Sf. Iustina, au mărturisit cu tărie pe Hristos și după ce au suferit chinuri groaznice li s-au tăiat capetele în luna octombrie a anului 304, în localitatea Nicomidia. Sfintele lor moaște după ce au fost luate de niște corăbieri din Nicomidia, locul unde au fost martirizați, au fost duse în Roma, unde se păstrează, o parte din ele, în biserica dedicată lor, până astăzi.

Așa au înscris o pagină de glorie, de eroism și de credință în veacul de aur al Bisericii lui Hristos, Sf. Ciprian și Sf. Iustina fecioara.

„Ciprian — un mag care a devenit dușman al magiei și martir al lui Hristos” — îl numea Sf. Grigorie Teologul într-unul din cuvintele sale de laudă la adresa lui.

Și pentru noi cel de astăzi când mulți rătăcind din neștiință aleargă la diferiți vrăjitori, la mediumuri, la descântători și la alte lucruri deșarte, Sf. Ciprian rămâne un model de luptă împotriva tuturor superstițiilor și a învățăturilor greșite și un memento al poruncii vechi testamentare: „Ascultă, Israele. Domnul Dumnezeu tău Unul este... Să nu ai alți dumnezei afară de Mine” (Ieșire 20, 3).

Protos. Timotei Aloanei

Sf. Cuvioasă PARASCHIVA

Dumnezeu, Părintele luminilor.

Cuv. Paraschiva este protectoarea orașului Iași și ocrotitoarea Moldovei de dincoace și de dincolo de Prut și solitoarea tuturor românilor aflați în suferințe și încercări.

Ea ocrotește de asemenea și Țara Românească, unde au stat o vreme sfințele ei moaște ultima dată în 1944, și deopotrivă și Transilvania unde zeci de biserică îi poartă numele, unele dintre ele chiar înainte de strămutarea sfinților sale moaște la Iași în anul 1641 (de pildă biserica din Tâlmăcel și cea din Râșinari, ambele din sec. al XIV-lea au hramul „Cuvioasa Paraschiva”).

Numele de Paraschiva în limba greacă înseamnă „pregătire”, iar

Murad al IV-lea a dat voie domnului Moldavei, Vasile să strămute Sf. moaște din biserica patriarhică a Constantinopolului și le-a câștigat acestea pentru cele înalte și multe binefaceri și slujbe făcute Bisericii celei mari, că a cheltuit peste 300 de pungi la Poarta Otomană ca să ia voie pentru strămutarea sfinților moaște. Iar strămutarea este zugrăvită pe peretele de miază-zi al Bisericii Trei Ierarhi.”

Sfintele moaște ale Cuv. Paraschiva sunt izvor de înșănătoșire atât trupească dar mai ales duhovnicească, de pace sfântă și de binecuvântare pentru toți cei ce-și pleacă genunchii cu credință în fața sicriului său și o cheamă într-ajutor în rugăciune către

(Urmare din pag. 1)

tului său. De aici după câțiva ani, Sfintele moaște au fost duse la Belgrad pe vremea sultanului Selim II, apoi au pelerinat o vreme prin Țara Românească pentru ca în cele din urmă să fie duse în Constantinopol și așezate în biserica patriarhală de acolo. De aici au fost răscumpărate cu preț de 300 de pungi cu aur de către domnitorul Moldovei Vasile Lupu, care le-a așezat cu mare alai în biserica Sf. Trei Ierarhi din Iași. În vremea păstoririi mitropolitului cărturar Varlaam, iar în anul 1889 au fost depuse în Catedrala mitropolită din Iași, ctitoria mitropolitului Veniamin Costachi. Căntărmir, în lucrarea lui „Descriptio Moldaviae”, ne relatează astfel despre aducerea Sf. Moaște în capitala Moldovei Iași, „Sultanul

în grecește numele zilei de Vineri este „Paraschevi” — de aici a intrat în popor numele de Sfânta Vineri, care este identică cu numele Cuvioasei Paraschiva.

Pentru noi toți Cuvioasa Paraschiva trebuie să ne fie un exemplu de sfințenie și de trăire a credinței în duhul curat al Sfinței Evanghelii, un îmbold de a urma pe Hristos luându-ne Crucea fiecare și de a face binele, oricărui semen de al nostru în care strălucește chipul lui Hristos.

Să o lăudăm și noi astăzi „Pe Prea Cinstita Paraschiva care viața cea stricăcioasă lăsând, cea neștrăcioasă a luat și mărirea a aflat și dar de minuni cu dumnezeiasca poruncă” și să o invocăm așa cum face Biserica zicându-i: „Bucură-te, Paraschivo, mult folositoare” AMIN.

PATRIARHIA ROMÂNĂ
C A B I N E T

Înalt Prea Sfinția Voastră*

Deși îndatoriri grabnice Ne-au reținut la Centrul Patriarhal împiedicându-Ne să Ne împărtășim nemijlocit de bucuria aniversării — acum, la început de an universitar — a celor 210 ani de când s-a pus început bun învățământului teologic ortodox din Transilvania, vă încredințăm că, suflați și în rugăciune către Părintele luminilor, suntem alături de toți cei ce cinstesc această prăznuire. Știm cu toții că tradiția didactică teologică inițiată acum mai bine de două veacuri de personalități bisericești și culturale, precum episcopul Ghedeon Nichitici, cărturarul Dimitrie Eustatievici, iar apoi consolidată de ierarhi ca Episcopul Vasile Moga și, mai ales, vrednicul de pomenire Mitropolitul Andrei Șaguna, a fost continuată și îmbogățită neîntrerupt până în ziua de azi, făcând din așezământul de știință teologică din Sibiu o adevărată cetate de cultură și de apărare a dreptei și mântuitoarei credințe, pentru încercatul ținut al Ardealului. De asemenea, mai știm cât de importantă pentru îndeplinirea acestei vitale meniri a fost urmarea cu credincioșie a pildei vie pe care a intrat-o în suși Mitropolitul Andrei Șaguna, adevărat ctitor al prestigioasei Școli de Teologie ortodoxă din Sibiu, dar și al altor multe locașuri de învățământ și cultură, rostuite pentru ridicarea spirituală a românilor ardeleni și, totodată, pentru păstrarea neștirbită a crezului lor creștin primit de la străbuni. Pe tot parcursul îndelungatei și merituosei ei slujiri a Bisericii noastre, această aleasă instituție s-a dovedit

MITROPOLIA ARDEALULUI
ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
S I B I U

M E S A J *

Trecutul unui neam se păstrează în memoria oamenilor, se transmite din generație în generație și alcătuiește tezaurul moștenirii fiecăruia în parte și a tuturor împreună. Când memoria e însoțită însă și de vestigii materiale, biserici, icoane, clădiri, cărți, obiecte transmise din trecut prezentului, spre a fi lăsate moștenire viitorului, mărturia lor e mai mult decât memoria și tradiția: e *fapt indiscutabil*. E o prelungire a vieții unei națiuni, a unui popor, așa cum sângele prelungește unitatea organică a ginților.

Acestui ideal de păstrare a mărturiilor din trecutul românesc, în vederea aducerii lor în conștiința prezentului și a înveșnicirii lor în istoria viitorului, se dedică „Muzeul Civilizației Transilvane — ASTRA”.

De aceea *Apelul* pe care îl lansează trebuie luat în considerare cu seriozitate, cu suflet românesc și cu convingerea că oferim Instituției și publicului dovezile incontestabile ale culturii și civilizației transilvane din trecutul care le-a creat și care ne face cinsti și ne bucură.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

A P E L

către toți locuitorii satelor și orașelor din Transilvania în chestiunea renașterii MUZEULUI ASTRA

Muzeul ASTRA s-a născut la ceas de asuprire, de îngenunchere națională și suferință a românilor din Ardeal — supuși Monarhiei Austro-Ungare — ca cea mai fierbinte vrere a lor de a-și prezenta, într-un muzeu „național”, adevărata lor identitate, istorică, etnică și culturală.

Înfăptuirea lui a fost posibilă numai prin voința puternică și generozitatea nemărginită a românilor din toate clasele sociale, deopotrivă din Ardeal și din afara lui, care, animați de îndemnul unor cărturari luminați, ce și-au închinat întreaga viață propășirii culturale a neamului, precum ANDREI ȘAGUNA, GEORGE BARIȚIU, IOSIF STERCA-SULUȚIU, CORNELIU DIACONOVICI și alții, au ctitorit, „din nimic”, prin numeroase donații, una dintre cele mai mari colecții istorice și etnografice din această parte a Europei (într-un raport trimis Societății Națiunilor, în anul 1922, se consemnau 100 000 piese).

Muzeul „Asociațiunii” a intrat în conștiința întregii națiuni, în perioada interbelică, drept „întâiul muzeu național istorico-etnografic al românilor din Ardeal” și s-a impus definitiv ca una dintre cele mai importante și valoroase instituții culturale din România.

un neistovit centru de iradiere a învățaturii sănătoase, inspirată de Evanghelia lui Hristos, dar și un reazem de neînlocuit pentru toți cei ce și-au închinat viețuirea și lucrarea dăinuirii sufletului românesc dreptmăritor pe pământul transilvan.

Formând atât preoți destoinici în propovăduirea și apărarea învățaturii apostolice cât și iluștri dascăli de Teologie — pe unii dintre ei vredniciile cărturărești și străduințele pe tărâm național făcându-i demni de a fi aleși chiar în Academia Română —, acest așezământ al Bisericii noastre a păstrat aici, neîncetat, „aprinș harul lui Dumnezeu” (II Tim. 1,6), cu toată vitregia istoriei față de românii din frumoasele ținuturi ale Ardealului și în pofida tuturor încercărilor de slăbire a coeziunii lor, prin ispitirea către părăsirea legii lor strămoșești.

Aducând prinos de cinstire tuturor celor ce și-au legat, în cei 210 ani scurși până astăzi, numele cu jertfelnicie de această lucrare — din iubire de Dumnezeu și de neam — rugăm pe Cel Atotputernic să ocrotească și să binecuvânteze și în continuare, cu roade la fel de prețioase, ostelele tuturor celor care, în această parte de țară, păstrează nestinsă o tradiție atât de scumpă întregii noastre Biserici.

† TEOCTIST,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

* Mesaj trimis de către P.F. Părinte Patriarh Teoctist al României cu prilejul festivităților prilejuite de împlinirea a 210 ani de învățământ teologic ortodox la Sibiu și desfășurate la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, sâmbătă, 4 octombrie a.c.

Destinată samavolnic, în anul 1950, de servitorii „imperului comunist”, care nu admiteau perpetuarea educației popoarelor în spiritul tradițiilor cultural-istorice și al valorilor etnografice, Muzeul ASTRA a renăscut în anul 1990, pe seama valoroaselor inițiative demarate după anul 1956, de inimosul om de cultură care a fost Cornel Irimie, ajungând astăzi unul dintre cele mai repute muzee din România și chiar din Europa.

În pregătirea aniversării centenarului Muzeului ASTRA (1905—2005), lansăm prezentul

A P E L

CĂTRE TOȚI ROMÂNII DIN SATELE ȘI DIN ORAȘELE
TRANSILVANIEI

de a oferi Muzeului ASTRA, prin DONAȚII, orice fel de obiecte sau documente care reprezintă urme de viață materială și spirituală tradițională și care pot deveni valori muzeale indispensabile evidențierii specificității noastre etnoculturale.

Obiectele donate Muzeului ASTRA, omologate de o comisie specială, vor fi integrate în colecțiile muzeale, purtând numele celor ce le-au oferit (consemnați, pentru totdeauna, într-o „Carte de onoare a donatorilor”, de ieri și de astăzi), ei alăturându-se înaintașilor care au proiectat și edificat această „Cetate a Culturii Naționale”, aici, în inima Ardealului.

Cercetate, conservate, restaurate și valorificate în sălile Muzeului ASTRA „redivivus” acestea vor constitui argumentele vechimii și continuității civilizației și culturii noastre populare, ale valorii lor universale și, deopotrivă, ale originalității lor.

Prin aceasta, generația de azi este chemată să contribuie direct la îmbogățirea patrimoniului existent, care urmează a fi valorificat superior în cadrul

MUZEULUI CIVILIZAȚIEI TRANSILVANE — ASTRA

un muzeu modern, interdisciplinar și interetnic, ce va înfățișa lumii întregi adevărata istorie a civilizației transilvane.

Efortul desăvârșirii acestei instituții eponime a neamului vine să împlinească nevoia definirii identității noastre în raport cu celelalte popoare ale Europei, acum, la ceas de cumpănă istorică, de efort suprem pentru integrarea României în comunitatea euro-atlantică.

† ANTONIE

Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al
Ardealului, Crișanei și MaramureșuluiDirector general
al Muzeului ASTRA
Dr. Corneliu BucurPreședintele Asociației
„Prietenii Muzeului ASTRA”
prof. univ.
dr. Gheorghe Pavelescu

Episcopii au declarat că pe lângă evrei acolo au fost martirizați și un număr mare de creștini din țările Europei, deci crucile ca semn de aducere aminte a jertfei lor, trebuie să rămână acolo.

● Arhimandritul John Michael Botean a fost ales și hirotonit la 24 august a.c. ca episcop al Episcopiei Române Catolice de rit bizantin din America. Născut la 9 iulie 1995 într-o familie de români în Canton Ohio, P.S. Sa a urmat cursurile Universității Catolice din Washington și cursurile Institutului Teologic din Boston, fiind hirotonit preot în 1986.

P.S. Sa îi succede Episcopului Luis Pușcaș care s-a retras din funcție în cursul anului trecut.

● Funeraliile S.S. Partenie al Alexandriei și al întregii Africi, trecut fulgerător la cele veșnice în cursul lunii iulie a.c., în timp ce se afla într-o vizită oficială în Grecia, au avut loc în Catedrala Arhiepiscopală din Atena în prezența S.S. Arhiepiscop Serafim al Atenei, a membrilor Sf. Sinod al Bisericii Grecești, ale autorităților civile și militare ale Statului Grec și au fost continuate în Catedrala Patriarhală „Sf. Nicolae” din Cairo. La slujba înmormântării săvârșită în această biserică au luat parte reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe și ai altor Biserici Creștine, ai Mișcării Ecumenice precum și reprezentantul oficial al Președintelui egiptean Hosni Mubarak, alte personalități politice ale Egiptului. Înhumarea a avut loc în cripta cimitirului Mănăstirii „Sf. Gheorghe” din Cairo.

S. Sa a fost una dintre marile personalități ale lumii ortodoxe și creștine care a militat ani de zile pentru o bună înțelegere și conviețuire dintre cele două mari religii ale Orientului Apropiat: creștinismul și islamismul.

Arhid. Drd. Visarion Dumitru Bălțat

Semnalăm... Semnalăm...

● La Chișinău a apărut o carte intitulată MĂNĂȘTIRI BASARABENE (1995, 272 p.) alcătuită de Antonina Sârbu și Victor Ladaniuc. O introducere semnată de Tudor Popa e intitulată frumos: **Policandrele credinței**. Sunt prezentate 29 de mănăstiri din care nu mai rămăseseră decât ruine, toate fiind prefăcute de sovietici în cluburi, spitale pentru tuberculoși, magazine. S-a crezut că ucigându-se trupurile zidurilor, va muri și sufletul lor. Dar n-a fost să fie așa. Basarabia devenită republică paralelă românească, își ținuse sufletul ascuns și, când a fost posibil, l-a scos la suprafață din „adâncurile” în care fusese „înfundat”, cum zice Mateevici despre limba română, martiră și ea pe acele meleaguri.

În 1990 toate aceste mănăstiri au înviat. Golită sub regimul sovietic de toți călugării și de toate călugărițele, dintr-odată ele au prins viață și au început să se repopuleze. Deocamdată în număr mic, dar numărul viețuitorilor e în creștere mereu.

Parte din ele sunt ctitorii domnești.

Mănăstirea Căpriana cu rădăcini de la Ștefan cel Mare și Sfânt, și chiar mai vechi, de la Alexandru cel Bun, avea în 1995, 30 de viețuitori. Mănăstirea Noul Neamț avea la aceeași dată 54 de viețuitori și un Seminar cu 130 de elevi. Și așa mai departe. Monahismul basarabean renaște. Când privești chipurile stareților și ale starețelor (9 mănăstiri de maici) gândul nu te lasă să crezi că toate au renăscut după zeci de ani de la alungarea în lume și în închisori a tuturor viețuitorilor. „Românul are șapte vieți...”

Odată cu renașterea mănăstirilor Basarabia își va recupera forța spirituală de altă dată, știindu-se bine că basarabeaua e fire evlavioasă, păstrătoare a tradițiilor religioase din vechime.

Cartea e prefată de „Vladimir, mitropolitul Chișinăului și al întregii Moldove”.

Ei! Nu chiar al „întregii Moldove”, Înalt Prea Sfinția Ta. Moldova mai este și dincoace de Prut, până la Carpați și până jos la Dunăre. Hai să zicem „al Republicii Moldova”. Așa, temporar, mai merge dar și așa schioapătă când are centrul la Moscova și în biserici se recunoaște ca „Stăpân” Patriarhul rus „al Moscovei și al întregii Rusii”. O mai fi Basarabia parte a Rusiei și, iată, numai noi nu știm!

Ne vine în minte un vers al lui Eminescu, acela cu „străinii”!

Dar, toată pasărea pe limba ei piere. Deși poarta de intrare a cărții e strălucită de fotografia și de cuvântul mitropolitului Vladimir, când se prezintă Mănăstirea Căpriana, la p. 20 printre stareți e numit și arhimandritul Petru Păduraru (în 1990), la poziția 24. El e prezentat așa: „Acum e episcop, locțiitorul mitropolitului Bisericii basarabene libere”. Acum e mitropolit plin, nu locțiitor, cum era pe atunci. Dar ceea ce este bine spus e că el e mitropolit al Bisericii basarabene LIBERE, adică liberă de rușii moscoviți care nu mai au nici o treabă în Basarabia. Ei au ocupat și bisericește Basarabia, după fiecare ocupație politică (1812, 1940, 1944) fără nici un drept canonic și împotriva dreptului canonic.

Acum, Basarabia s-a eliberat de ruși, de soviete și de Moscova. E liberă, chiar dacă, deocamdată, sub forma unei republici românești, paralele. Basarabia e liberă, Mitropolitul Petru Păduraru, așa cum ne spune chiar cartea patronată de mitropolitul Vladimir, e „mitropolitul Bisericii basarabene libere”.

Și atunci al cărei Basarabii este mitropolitul Vladimir? Desigur al acelei încă ocupate de Moscova. Această ocupație a mai rămas așadar.

Doamne, cum îi va judeca istoria pe închinătorii de bună voie la ocupanți! Cum îi judecă din ceruri sutele de mii de basarabeni deportați de aceeași Moscova în îndepărtata și înghețata Siberie, de unde nu s-au mai întors niciodată!

Există o vorbă, un proverb, nu știu dacă eroic sau laș, care spune: „Sărută mâna pe care n-o poți tăia”. Luptă pentru supraviețuire, dar totdeauna în speranța eliberării, nu pentru înveșnicirea robiei.

Ori, mâna Moscovei nu mai este cazul să mai fie sărutată. Și nici măcar tăiată. Ea mai rămâne peste Basarabia bisericească, numai pentru că e ținută de unii basarabeni care, din pricina îndelungii robii, au uitat că pot gândi liber, cu mintea lor. Au nevoie în continuare de temnicer, ca să le arunce gamela cu arpacaș, cu votcă și ceai rusesc!

Atât.

*

● Dominik Nicol, scriitor român așezat la New York, ne trimite multe cărți pentru mănăstirea „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus. Printre acestea ne-a trimis și două cărți ale sale: **Pe portativul vieții, Jurnal literar** (New York, 1992, 478 p.) și **Rendez-vous sau întâlnire cu mine însumi** (New York, 1987, 199 p.).

Sunt cărți interesante, „causerii” la modul franțuzesc, portrete, schițe. Evident sunt scrise și publicate în limba română, pe care o vorbește și o scrie literar, făcând uz de toate subtilitățile ei, mai ales când stilul jurnalistic i-o permite.

Într-unele din numerele viitoare vom reproduce în Telegraful român câteva pagini despre **Constantin Brâncoveanu** (din vol. Rendez-vous, p. 99) și altele despre **Athenagoras**, patriarhul Constantinopolului (din vol. **Pe portativul vieții**, p. 31).

Dominik Nicol este un mare colecționar de obiecte artistice rare. Mi-a trimis unele și mie; iar eu le-am transferat la Sâmbăta.

Am auzit că ar fi bolnav. Îi dorim sănătate.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; Arhid. Visarion Bălțat

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU